

Overdenking Silo Gedachteniszondag 20 november 2016

Het leven als labyrint

ds Regien Smit

Lezingen : Genesis 50, 22-26, Exodus 13,19

Een lint van herinnering in het labyrint van het leven

Het leven loopt niet over rechte paden. Het zit vol met onverwachte gebeurtenissen, die we niet in de hand hebben. Er zijn zoveel keuzemomenten, die moeilijk te overzien zijn. En het leven pakt ook niet voor iedereen hetzelfde uit. De een heeft een veel betere start dan de ander. En de een heeft een betere hand van beslissen. Wie of wat er op je pad komt, maakt ook een groot verschil. Maar gaat wel ergens heen. En dat geldt voor de hele mensheid. Er komt een einde aan. Of zoals dat vreselijke reclamespotje van Yarden zegt: we gaan dood, allemaal! Ik gruw ervan, Dirk Jan vindt het prachtig. Het is toch waar, zegt hij dan. En dat is ook zo. Die mevrouw heeft volkomen gelijk, maar ik heb iets tegen de feestjesmakende manier waarop ze het brengt.

Ondanks het feit dat we als Christenen zeggen we dat we dan thuis komen. Het is geen weg zijn, maar aan de overkant zijn. Veilig en bij God. Dat maakt het nog steeds geen feestje, want de dood is nog steeds een hard en definitief einde, waar we als aardse mensen met lijf en leden mee te maken hebben. Opeens is iemand er niet meer, en moet je het doen met de herinneringen. En die kunnen heel divers en ook gemengd zijn. Na de dood kun je soms te maken krijgen met dingen die je niet wist toen de persoon nog leefde. Nadat begin van dit jaar de oudste zus van mijn moeder gestorven was, kwamen we er pas achter wat een zwaar leven ze eigenlijk had gehad. Dat had ze nooit gedeeld. En zelfs de herinneringen aan een dierbare zijn geen rechte paden, ze veranderen met de tijd.

Het leven is een labyrint. Het kronkelt en je kunt er flink in ronddwalen, soms zelfs verdwalen. Soms moet je omkeren, om weer op de goede weg te komen. En voor sommigen stopte het leven, zonder dat ze daar waren aangekomen waar ze zo graag hadden willen zijn. Dat is zo pijnlijk, als een leven echt te kort heeft geduurd, te broos was om tot volle bloei te komen. Of als je moet sterven op een plaats, waar je niet had willen eindigen. Om nog maar niet te spreken over hen, die in hun eigen leven de herinneringen en ook de herkenning van de mensen om hen heen kwijt raken. Hoe kijk je als nabestaanden daarop terug?

De Jozef figuur, die ons vanmorgen wordt voorgehouden, wist alles van de grilligheid van het leven. Jozef kwam in zijn leven niet meer terug naar huis. Dat wist hij ook. Hij stierf in het land, waar naartoe hij ontvoerd was door toedoen van zijn eigen broers. Het land waar hij zijn persoonlijke ballingschap had meegemaakt en geleefd had met het pijnlijke verlies van alles was hij als jonge jongen had. Hij moest heel snel volwassen worden in die vreemde cultuur. Diepe dalen en grote hoogten kende zijn leven, met uiteindelijk de hereniging met zijn broers en vader. Zijn vader heeft hij samen met zijn broers begraven in Kanaän, in het familiegraf, dat Abraham destijds had gekocht en waar hij zelf, Sara, en ook Izaak begraven lagen. Blijkbaar stierf hij eerder dan de andere broers. Als onderkoning zal hij een prachtige begrafenis hebben gehad, met de beste oliën zijn gebalsemd. Het is eigenlijk wonderlijk, dat hij niet verzocht heeft om een begrafenis in het familiegraf in zijn geboorteland. Als iemand dat had kunnen doen, was hij het. Hij had het middelpunt van zijn labyrint kunnen bereiken. Hij had zijn leven kunnen afronden. Maar hij maakt een andere keuze, die ver

vooruit greep op wat er met de nakomelingen van zijn familie zou gebeuren. In plaats van terug te keren naar de plek van het verleden, verwees Jozef met zijn wens naar de toekomst. Als jullie ooit weggaan, neem mij dan mee!

En wellicht zou je kunnen zeggen, dat de kist waarin het lichaam van Jozef lag, een stille getuige was van het nog onvoltooid zijn van zijn leven. Het was nog niet af. Er moest nog iets gebeuren. En is dat wellicht niet de reden, dat de generaties na Jozef, en dat waren er nogal wat, het familieverhaal hebben onthouden, en bovendien ook steeds in het toekomstperspectief hebben begrepen? Wat zou er zijn gebeurd, als de aartsvaders allemaal in Kanaan begraven waren? Dan waren de kinderen, en misschien ook wel de kleinkinderen nog wel eens naar het graf geweest. Maar daarna? Hoe had het volk van Israel de verhalen, zijn eigen geschiedenis behouden, als deze kist er niet was geweest om hen er telkens bij te bepalen: o ja, daar moet nog iets mee....

Dan was hun geschiedenis mogelijk verdampt zoals de broodkruimels, waarmee in het sprookje Hans en Grietje de weg terug naar huis hadden willen terugvinden, door de vogels waren opgegeten. Dan hadden ze niet meer geweten, dat ze een verleden hadden van grote betekenis. Zeker in de zware en afstompemde periode van wrede slavernij. Het kenmerk van slavernij is, dat je je identiteit als mens wordt afgenomen. Dat had ook met dit volk kunnen gebeuren. Juist de onvoltooidheid van Jozefs verhaal en de stille verwijzing naar een toekomst door de eed, waaraan hij zijn familie heeft gehouden, heeft de herinnering aan wie zij waren levend kunnen houden. "Ooit gaan wij hier weg naar een land van belofte, en hij moet met ons mee"....., zeker toen het leven in Egypte heel moeilijk en zwaar werd, zal de prachtige kist van Jozef deze hoop levend hebben gehouden. De kist en de eed, die als een lint in dat grote labyrint van het leven het verleden, heden en de toekomst bij elkaar hield.

Zo mogen wij onze overledenen gedenken met dezelfde gedachte. Het leven hier is gestopt, maar het is nog niet af. Er ligt nog een voltooiing in het verschiet. Dat brengt ook de gedachte mee, dat het beeld van wie de overledene was niet vast en in beton gegoten hoeft te zijn. Dat is voor mij een diepe troost, als ik aan mijn vader denk, die boos en verdrietig is gestorven. Ik hoef niet te denken: dat was het dan. In het wonderbare scheppingsverhaal, waarin God ons naar zijn beeld en gelijkenis heeft geschapen, ligt ook de opdracht om onszelf en de ander niet vast te zetten in gesneden beelden. En dat mogen we ook zeggen van degenen, die overleden zijn. Ergens in de route, die we in dat labyrint van ons leven lopen, is Zijn hand, de hand van Degene, die de voltooiing van ons aller leven in zijn hand heeft.

En zo mag de gedachtenis vanmorgen een beweging zijn van herinnering, het verleden, het heden, immers door onze herinneringen begrijpen we ook beter wie wij zelf zijn, maar ook naar de toekomst, de hoop en verwachting, dat ergens in het grote labyrint van het leven van de mensheid dat gouden midden zal zijn. Daar waar we werkelijk thuis komen. Waar we tot voltooiing komen. Waar het goed is, en veilig. Bij God. Amen.